

SUÇUN ÖLÇÜMÜ SINIRINDA KARANLIK ALAN OLUŞUMU: ŞAHSA KARŞI SUÇLAR ÜZERİNE KARMA YÖNTEM ARAŞTIRMASI- KAYSERİ ÖRNEĞİ

The Formation of the Dark Figure of Crime at the Boundary of Measurement: A Mixed-Methods
Study on Crimes Against Persons in Kayseri

Özlem Özdoğan¹

Oltan Evcimen²

Öz

Bu çalışmanın amacı, karanlık alanda yer alan suçların nedenlerini inceleyerek politika yapıcılara yönlendirici öneriler sunmaktır. Araştırmada “karanlık alan” kavramı, suçtan doğrudan veya dolaylı biçimde fiziksel, psikolojik ya da toplumsal olarak zarar gören bireyler üzerinden ele alınmaktadır. Suçun mağdurlar üzerinde yarattığı çok boyutlu etkiler bağlamında, suç mağduriyeti olgusu yalnızca nicel verilerle tam olarak kavranamaz; dolayısıyla toplumsal ve yapısal dinamikleri dikkate alan kapsamlı ve çok boyutlu araştırma yöntemlerinin uygulanarak, nicel verilerle sınırlı analizlerin ötesine geçilmesi gerekmektedir. Bu nedenle araştırmada, mağdurların tespitindeki güçlükler dikkate alınarak, katılımcıları belirlemek ve nitel veri toplama aşamasını yönlendirmek amacıyla açıklayıcı sıralı karma yöntem deseni uygulanmıştır. Elde edilen nicel veriler ise katılımcılar hakkında ayrıntılı bilgi sahibi olunmasını sağlayarak, nitel veri toplama aşamasının planlanmasına rehberlik etmiştir. Bu doğrultuda, mağduriyetin görünmez yönlerini derinlemesine incelemek amacıyla görüşmeler ve gözlemler gerçekleştirilmiştir. Araştırma, geleneksel ve modern yapılarıyla farklı gelir ve eğitim düzeylerine sahip grupların iç içe yaşadığı sosyo-ekonomik ve kültürel çeşitliliğe sahip olarak nitelendirebileceğimiz Kayseri ilinde yürütülmüştür. Kentin içinde bulunduğu bu heterojen yapı, suçun ortaya çıkış biçimlerini ve mağduriyet deneyimlerini farklı bağlamlarda incelemek için uygun bir saha imkânı sağlamaktadır. Bu kapsamda araştırmada, sosyoekonomik düzeye göre belirlenen üç farklı tabakayı temsil eden mahallelerde cinsiyet dengesi gözetilerek alt, orta ve üst tabakalardan toplamda 17 katılımcı görüşme yapılmıştır.³ Bulgular, karanlık alanın oluşumunda bireysel nedenlerin yanı sıra yapısal, kültürel ve toplumsal faktörlerin de etkili olduğunu göstermektedir. Bu da mağduriyetin yalnızca bireysel değil, toplumsal koşullarla şekillenen bir olgu olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelime: Kayseri, Suç, Karanlık Alan, İstatistiklere Yansımayan Suç, Mağdur

Abstract

This study investigates the underlying causes of crimes within the dark figure of crime and aims to provide policy-relevant recommendations. The “dark figure” is examined through individuals who are directly or indirectly affected by crime, experiencing physical, psychological, or social harm. Considering the multidimensional impacts of crime on victims, victimization cannot be comprehensively understood through quantitative data alone. Therefore, research designs that integrate social and structural dynamics are essential to move beyond analyses limited to numeric data. An explanatory sequential mixed-methods approach was employed, accounting for challenges in identifying victims and guiding the qualitative phase of the study. Quantitative findings offered detailed information about participants, facilitating the planning of in-depth qualitative interviews and observations aimed at uncovering hidden aspects of victimization. The research was conducted in Kayseri, a city characterized by socio-economic and cultural diversity, where traditional and modern social structures coexist and different income and education groups live interwoven. This heterogeneous context provided an appropriate setting to examine variations in crime occurrence and victimization experiences across diverse environments. Within this framework, qualitative interviews were conducted with three neighborhood headmen across socio-economic strata, and a total of

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Erciyes Üniversitesi, e-posta: ozdognozlem@gmail.com, ORCID: 0009-0001-4818-7965.

²Dr. Öğr. Üyesi, Erciyes Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, e-posta:oltanevcimen@erciyes.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2820-414X.

³Etik kurul onayı, Erciyes Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulundan 27.05.2025 tarihinde onayı alınarak (Başvuru No:225), 01 Haziran 2025 tarihinde başlanmıştır.

17 in-depth interviews were carried out with participants from lower, middle, and upper classes, ensuring gender balance. Findings reveal that, alongside individual factors, structural, cultural, and societal dynamics significantly contribute to the formation of the dark figure, highlighting that victimization is shaped not only by personal circumstances but also by broader social conditions. The study emphasizes the need for multidimensional approaches to understand hidden crime patterns and informs policy measures aimed at mitigating underreported crimes.

Keywords: Kayseri, Crime, Dark Figure of Crime, Crime Not Reflected in Statistics, Victim

Giriş

Bu çalışmanın konusu, suçta karanlık alan olarak ifade edilen “suç istatistiklerine yansımayan” suç oranlarının, bölgeler arası farklılaşmalarının tespit edilmesi ve suç oranlarının istatistiklere yansımama nedenleridir. Çalışmanın konusunu oluşturan “karanlık alan” ise suç mağdurları üzerinden tespit edilmeye çalışılmaktadır. Aynı zamanda çalışmanın ortaya çıkış noktası olan “karanlık alan” kavramı bu çalışmada, bir anlamda “Suç istatistikleri, gerçek suç oranını yansıtmıyorsa; bu istatistiki veriler üzerinden geliştirilen veyahut uygulanan güvenlik politikalarının işlevsizleşmesinin nedeninin suç istatistiklerine yansımayan suç oranları olduğu söylenebilir mi? Bu bağlamda güvenlik politikaları oluşturulurken temelinde suç istatistiklerinin yanı sıra karanlık alana ilişkin verilerin de yer alması, güvenlik politikalarını daha işlevsel hale getirebilir mi?” soruları üzerinde temellenmektedir. Bu bağlamda ifade edilen bu soruların cevaplarını, suç ölçümünde kullanılan metotların sınırlılıkları bağlamında karanlık alan kavramı üzerinden vermek mümkündür. Suç oranlarındaki değişimi tespit etmek için kullanılan en yaygın yöntem olan suç istatistikleri, belirli bir bölge ve zaman da meydana gelmiş olan suçluluğa ilişkin olayların sayısına dair verileri elde edilebilen bir suç ölçüm aracıdır. İstatistikler her ne kadar toplumdaki suçların oranı ve boyutu hakkında bilgi veriyorsa da her zaman gerçek suç oranlarını belirlemek açısından yeterli değildir. Belirli nedenlerle istatistiklere yansımayan bu oranı Dönmezer (1981:46), “siyah sayılar” şeklinde ifade ederken, İçli (1999:28) “karanlık alan” olarak tanımlamaktadır. Bu çalışmada karanlık alan kavramı, istatistiklere yansımayan suç oranını; suç mağdurları kavramı, suç eyleminden doğrudan veya dolaylı olarak fiziksel, psikolojik ve sosyal olarak zarar gören grup veya kişileri ifade etmek için kullanılmaktadır.

Kriminoloji biliminde, daha özelinde suç sosyoloji çalışmalarında, suç türlerinin ve sayısının hangi sıklıkla işlendiği ve nedenlerinin araştırılması büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda suç çalışmalarında, sıklıkla tıp -özellikle psikiyatri-, sosyoloji ve psikoloji gibi bilimlerin yöntemlerinin kullanılmasıyla veriler elde edilmektedir. Suç araştırmalarında kullanılan yöntemler şu şekilde;

1. Faillerin genel özelliklerinden hareketle elde edilen istatistiki verilerin analiz edilerek değerlendirilmesi,
2. Faillerin ortak özelliklerine ilişkin istatistiki verilerin oluşturularak analizi ve değerlendirilmesi,
3. Faillere yönelik örnek olayların derinlemesine ele alındığı vaka analizlerinin yapılması,
4. Faillerin günlük yaşamları içinde gözlemlenerek araştırılması,
5. Deneyisel araştırma yoluyla araştırma konusuna ilişkin kontrol gruplarının kullanılarak araştırılması,

ifade edilebilirken (Dolu, 2011:61), bunun yanı sıra İçli (2004:60-63), suç çalışmalarında kullanılan yöntemleri odaklandıkları zaman üzerinden kesitsel ve boylamsal çalışmalar açısından sınıflandırır. Ona göre suç çalışmalarında farklı zaman dilimlerinde, belirli benzer özelliklere sahip kişilerin gözlenmesini boylamsal araştırma; aynı zaman diliminde benzer örneklerin incelenmesi ise kesitsel araştırmadır (İçli, 2004:62-63). Boylamsal olarak çalışılan bir suç çalışmasında, araştırmacılar tarafından belirli bir il/bölgede aynı özelliklere sahip bireylerin belirli bir süre boyunca

takip edilmesiyle veri elde edilir. Örneğin Kayseri ilinde 1996 yılında doğan bütün kız ve erkek çocukları seçilerek, 15 yıl boyunca takip edilir ve elde edilen veriler üzerinden suça eğimli yaşam pratiklerine dair bilgiler tespit edebilir. Bu tip araştırmalar boylamsal çalışmalar şeklinde nitelendirirken, kesitsel çalışmalarda ise ergenlerin farklı yaş düzeylerinde suça katılımını etkileyen faktörleri belirlemek için örnekleme ergen yaş aralığında olan yaş grupları dahil edilerek suça katılımı etkileyen faktörler tespit edebilir. Bu bağlamda suç araştırmalarında çoğunlukla kullanılan veri toplama tekniklerini de anket, gözlem, deney ve istatistik şeklinde ifade etmek mümkündür. Suç çalışmalarında kullanılan her yöntem, içerisinde avantajları ve dezavantajları ihtiva etmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada, her yöntemin avantajları, dezavantajları ve sınırlılıkları tartışıldıktan sonra araştırmanın temelinde yer alan istatistik yönteminin sınırlılıkları bağlamında karanlık alana vurgu yapılmaktadır.

Sosyal bilimlerde değişkenler arasındaki ilişkiyi tespit amacıyla kullanılan iki yaklaşım söz konusudur: Korelasyon analizi ve deney. Her ne kadar iki yaklaşım da değişkenler arası ilişkiyi tespit etmek amacına sahipse de birbirlerinden farklılaşmaları nedeniyle araştırmalarda kullanım alanlarının ve sıklıklarının farklılaştığı ifade edilebilir. Korelasyon analizinde araştırmacı, daha öncesinden toplanmış veriler üzerinden çalışarak ilerlediği için değişkenlerin daha az kontrolü söz konusudur. Fakat buna karşı deney yönteminde, deneye tabi tutulan kişi veya çevre üzerinde büyük ölçüde bir kontrol hakimdir. Bu durum bir anlamda olumsuz olarak algılsa da kontrol düzeyinin yüksek olması, sadece korelasyonu değil nedenselliği de tespit etmek için önemlidir. Fakat deneysel araştırma yöntemi, fizik, kimya, biyoloji vs. bilimlerini içerisine dahil edilen pozitif bilimler ve psikoloji disiplininde de sıklıkla kullanılan yöntemlerden biri olmasına karşın, kontrol grubunun oluşturulmasındaki zorluklardan ve etik sıkıntılardan kaynaklı olarak sosyoloji ve kriminoloji disiplinlerinde kullanım alanı kısıtlıdır (İçli,2004: 65-66; Sokullu-Akıncı,2002:109; Demirbaş,2016:56-57).

Deneysel yöntem, nedensellik zincirinin kurulmasında ve değişimin bir zaman boyutunda incelenmesi bağlamında sosyal bilimlerde avantaj sağlamaktadır. Fakat yukarıda da ifade edildiği üzere, sosyal bilimlerin temelinde insan ve toplum olması nedeniyle kontrol grubunun oluşturulmasındaki zorlukların yanı sıra araştırmacının tepkilerinin deneyi etkileyebilme olasılığının yüksek olması, incelenmek istenilen davranışın laboratuvar ortamına taşınmasıyla davranışta değişikliğe yol açması ve gerek örneklem büyüdükçe laboratuvar koşullarında gerçekleştirilmesi imkansız hale gelmesi gerekse etik açıdan uygun olmaması belli sınırlılıklar ve dezavantajlar oluşturmaktadır (İçli,2004: 65-66; Sokullu-Akıncı,2002:108). Bu yöntem üzerinden yapılan çalışma sayısı sınırlı olup literatürde yalnızca bir örneğe rastlanmıştır: 1969 yılında Blankenburg'un yaptığı mağaza hırsızlığı çalışması. Blankenburg'un 1969 yılında mağaza hırsızlığında karanlık alanın belirlenmesini amaçladığı çalışmada deney yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada, hırsızlık yapan denekler, gerçek bir hırsızlık yapmadıklarını bildikleri için herhangi bir risk hissetmemişlerdir. Bundan dolayı gerçek mağaza hırsızlıklarında geçerli olan durum ortaya çıkmamıştır (Blankenburg, 1969 akt. Demirbaş, 2016: 79). Bu çalışmanın bulguları, sosyal bilimlerde ve özellikle suç sosyolojisi alanındaki araştırmalarda deneysel yöntemin sınırlı sıklıkta kullanılmasının, alandaki metodolojik zorluklar ve uygulama güçlükleriyle ilişkili olduğunu göstermektedir (İçli, 2004: 66; Demirbaş, 2016:78-79).

Suç çalışmalarında veri oluşturmak için başvuru tekniklerden bir diğeri ise en eski yöntemlerden biri olarak kabul edilen gözlem tekniğidir. Gözlem, belirli bölge ya da durumda ortaya çıkan sözel davranışların ayrıntılı bir şekilde incelenmesi amaçlandığında veri toplamak için tercih edilen temel tekniklerden biridir. Gözlem, anketlerin hazırlanmasında sıklıkla kullanıldığı gibi, belge incelemeleri ve deneysel çalışmalarda da birlikte uygulanabilmektedir (Bailey, 1987 akt. İçli,2004:66). Bu bağlamda tercih edilen bu tekniğin, diğer veri toplama tekniklerine engel teşkil etmemekle birlikte sosyal bilimlerde sıklıkla başka tekniklerle de kullanıldığını söylemek yan-

liş olmayacaktır. Bununla birlikte gözlem, katılımlı ve katılımsız olmak üzere iki farklı şekilde gerçekleştirilmektedir. Gözlemlenen faaliyetin düzenli olarak katılımcısı olan ve grubun bir üyesi gibi davranarak davranışı deneyimleme şeklinde gerçekleşen gözlem katılımlı; gözlemlenen davranışa veyahut faaliyete katılım sağlanmadığı, dışarıdan bir göz olarak bakılarak veri elde edilen yöntem ise katılımsız gözlem olarak ifade edilir (Bailey, 1987 akt. İçli,2004:67). Katılımlı gözleme, 1980 yılında Donald Black tarafından gerçekleştirilen polisin vatandaşa karşı tutumlarını incelemek amacıyla ortaya koyduğu çalışma örnek verilebilir. D. Black çalışmasında polis teşkilatında telefoncu ve devriye şoförü olarak çalışmıştır. Polis teşkilatında çalışma nedenini ise toplumun polise davranışlarını gözlemlemek şeklinde açıklamıştır. Sonrasında yayınladığı çalışmasında amacının bu olmadığını, asıl amacının polis teşkilatında çalışanların davranışları incelemek olduğunu belirtmiştir (Black, 1980 akt. Sokullu-Akıncı, 2002: 119). Bu çalışmada görüldüğü üzere, incelenen grup veyahut topluluğa karşı araştırmacının kimliğinin ve orada bulunma amacının saklanması esasına dayanan bu yöntem günümüzde etik problemlere sahip olduğundan tercih edilmemektedir.

Suç çalışmalarında, işlenmiş verilerden elde edilen bir veri çıktısı niteliğindeki suç istatistikleri, en yaygın kullanılan veri kaynakları arasında yer almaktadır. Suç istatistiklerinin, belirli bölge ve zaman diliminde meydana gelmiş suçluluğa ilişkin olayların sayısını gösteren araçlar olmalarının yanı sıra toplumsal alandaki suçluluk hakkında genel bilgiler verdiği de söylenebilir. Zira, bir ülkede ya da toplumda işlenen suçların sayısının gerçeğe yakın olarak bilinmesi, suç türlerine, işleyiş biçimlerine, faillerin özelliklerine göre sınıflandırılması ve sosyo-ekonomik değişkenler üzerinden analiz edilmesi suç çalışmalarında önem arz etmektedir. Bununla birlikte polis istatistikleri, adalet istatistikleri, cezaevi istatistikleri, bilimsel nitelikte istatistikler ve uluslararası istatistikler olmak üzere beş farklı istatistik türünün suç çalışmalarında suça ilişkin nedenleri anlama ve açıklamada aktif bir şekilde kullanıldığını söylemek yanlış olmayacaktır (Bozbayındır,2018:15). Bu bağlamda suç sosyolojisi çalışmalarında suç istatistiklerinin esas amacının suç ve suçlulara ilişkin nicelik ifade etmekte olan bilgiyi temin etmek ve sınıflandırılan bu bilgilerin çeşitli sosyal davranışları açıklamak için kullanılma olanağını maksimuma çıkartmak olduğu söylenilebilir (Yücel, 2007:70).

Fakat araştırmalarda kullanılan resmi istatistikler, yerel ve ulusal olmak üzere çeşitli idari bölgeler üzerinden kontrolün polis, mahkemeler ve ceza infaz mercileri tarafından farklı aşamalarından oluşturulmasından kaynaklı olarak bir filtreleme sürecinden geçebilmektedir. Bu filtreleme sürecine suç ilgili mercilere intikal etmiş ancak ceza ile sonuçlanmamış olmaması örnek verilebilirken, kişilerin maruz kaldıkları suçları güvenlik birimlerine bildirme eğilimleri ve güvenlik birimlerinin suçları kayıt altına alma rutini, istatistikte belirtilen suç oranlarını ciddi bir şekilde etkilemektedir. Bundan dolayıdır ki suç sosyolojisi literatüründe gizli kalmış suçluluğu veya istatistiklere yansımayan suç oranını ifade etmek için “karanlık alan” kavramı kullanılmaktadır. Buradan hareketle karanlık alan, bir anlamda istatistiki verinin elde edilmesindeki sınırlılıklara karşılık gelen bir kavram olarak da tanımlanabilir.

Karanlık alan kavramını Ferri’nin sınıflandırılması üzerinden daha net bir şekilde açıklamak mümkündür. Ferri’ye göre suçluluk, kanuni suçluluk, bilinen suçluluk ve gerçek suçluluk olmak üzere sınıflandırılmaktadır (Gassin vd. ark., 2011 akt. Artuk ve Alşahin, 2016:130-131). Kanuni suçluluk, mahkumiyetle sonuçlanmış; bilinen suçluluk, polisin varlığından haberdar olduğu; gerçek suçluluk ise bir ülkede işlenmiş olan suçların tümünü ifade eder (Dönmezer, 1981:47-48). Bu bağlamda gerçek suçluluk ile bilinen suçluluk arasındaki farkı karanlık alan olarak formülize etmek yanlış olmayacaktır (Dönmezer, 1981:47; Artuk ve Alşahin, 2016:130). Gerek kriminolojide gerekse suç sosyoloji çalışmalarında karanlık alanın aydınlatılmasına ilişkin suç fail anketleri⁴

⁴Ayrıca bkz. Polat ve Gül, 2010.

ve suç mağduru anketleri olmak üzere iki farklı alternatif suç ölçme tekniklerinin kullanıldığı bilinmektedir. Ancak bu çalışmaların henüz yeni filizlendiğini söylemek yanlış olamayacaktır. Bununla birlikte bu çalışmada karanlık alana ilişkin verilerin mağdur odaklı olması sebebiyle mağdur kavramının açıklanması da elzemdir. En genel bağlamda literatürde mağdur; Ceza Kanunu tarafından yasaklanan ve bir yaptırıma karşılık gelen eylemin sonucunda doğrudan ve dolaylı olarak etkilenen kişi(ler) şeklinde tanımlanmaktadır (Cario, 2000:29; Geleri, 2004:55).

Bu tanımlama bağlamında karanlık alanı oluşturan nedenler ise mağdurun etkisiyle oluşan karanlık alan ve mağdurun etkisi dışında oluşan karanlık alan alt başlıkları üzerinden incelenebilmektedir (Sokullu ve Dursun, 2016:161). Mağdurun etkisiyle oluşan karanlık alan; suçlunun mağdur tarafından yeterli bir şekilde tanımlanmaması, mağdurun rızası, mağdurun suçu bildirmesi neticesinde birtakım külfetlerle karşılaşmak istememesi, mağdur ve suçlu arasında var olan ilişkiler, mağdurun suçu ispatlayamama düşüncesi, önemsememe, korkma ve çekinme, mağdurun polis yöntemlerini yeterli görememesi ve ona güvenmemesi, mağdurun bir suçla ilişkisi olduğunun farkında olmaması, mağdurun ve/veya çevresinin suçu bildirmemesi halinde bu kişilerin bazı fayda ya da kazanımlar sağlanması, mağdurun faile cezasını kendisinin verme isteği, mağdurun içinde bulunduğu alt kültürün etkisi gibi nedenleri içermektedir. Mağdurun dışında gerçekleşerek oluşan karanlık alan ise mağdursuz suçlar ve polisin bilmek istemediği suçlar şeklinde kategorize edilmiştir (Polat ve Gül, 2010:31-35; Sokullu ve Dursun 2016:161-167). Bunlar herhangi bir suçun mağduru olma halinde ilgili güvenlik birimlerine başvur(a)mama nedenleri olarak tanımlanmaktadır. Bir başka deyişle bir anlamda kişinin demografik, sosyal, ekonomik özellikler ve ayrımcılığa maruz kalma gibi birçok etkenle suçu bildirmeme eğilimi sergilemesine sebebiyet vermektedir (Cohen, 1988 ve Smith, 2005; akt. Topçuoğlu, 2014:364). Böylelikle karanlık alanın oluşmasında çok çeşitli boyutların olduğu fakat bu boyutların bazılarının ölçülebilirken bazılarının ölçülemediği görülebilir.

Bu araştırma kapsamında, mağdurun rızasıyla gerçekleşen ve mağdurun veya çevresinin suçu bildirmemesi karşılığında belirli kazanç sağlayan suçlar ele alınmayacaktır. Benzer şekilde, mağduru olmayan veya faili ile mağduru aynı kişi olan (örneğin uyuşturucu kullanımı) ve polisin bilmek istemediği suçlar da mağdurların tespiti ve ölçümünün güçlüğü nedeniyle araştırma kapsamına alınmamıştır. Bu çalışmada suç istatistiklerine yansımaya sahip suç oranlarındaki ilgili kurumlara başvur(a)mama nedenlerinin sosyal, ekonomik, demografik ve ayrımcılığa maruz kalma gibi etkenler üzerinden analiz edilmeye çalışılacaktır. Çalışmada aranan araştırma sorusu suç mağdurlarının ilgili kurumlara başvur(a)mamasını etkileyen nedenler nelerdir?" şeklinde ifade edilebilir. Alt soruları ise;

1. Suç mağduriyet yaşayan bireylerin, suçu bildirme davranışı hangi faktörlere bağlı olarak değişiklik göstermektedir?
2. Karanlık alanın oluşumunda suçun durumsal faktörleri, bildirme davranışını etkiler mi? Etkiliyorsa, nasıl etkilemektedir?
3. Suç türlerine göre karanlık alanda bir değişiklik meydana gelmekte midir?
4. Suç mağduriyeti, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik olarak temele dayanan tabakalara göre farklılık göstermekte midir? Farklılık nasıl oluşmaktadır?
5. Mağdurların bir eylemi suç olarak nitelendirilmesine etki eden faktörler nelerdir?

1. Araştırmanın Amacı

Türkiye’de suç önleme ve suçun kontrolüne ilişkin müdahaleyi kapsayan politika uygulamaların

sınırlı etkinliği ve geliştirilememesinin nedeni hem suç sosyolojisi alanında bilgi birikimi sınırlılığı hem de diğer suç çalışmalarının derinlik ve kapsam eksikliğine bağlanabilir. Buna paralel olarak politikaların sınırlı etkinliğinin bir diğer nedeni ise suç ölçümlerinden kaynaklanan sınırlılıklardır. Zira Türkiye’de suçun ölçümüne ilişkin çalışmaların yalnızca resmi verilere, özellikle de adli ve kolluk kuvvetlerine ait istatistiklere, dayandırılması toplumsal düzeyde gerçek suç oranlarını, görünmeyen suç boyutunu, mağdurların yaşadığı deneyimleri ve bunları resmi makamlara bildirme eğilimlerini ortaya koyabilecek nitelikte kapsamlı ve güvenilir istatistiki verilere ulaşılmasını olanaksız kılabilmektedir (Topçuoğlu, 2015: 174). Öyle ki ulusal anlamda politika uygulayıcıları, yeni politikalar geliştirseler dahi politikaların temelinde karanlık alana ilişkin verilerden yoksun kalınması, revize edilmiş yeni işlevsiz politikaların üretilmesiyle sonuçlanmaktadır. Bu çalışma, Türkiye’de suç önleme ve kontrol politikalarının sınırlı etkinliğinin ardında yatan nedenleri, özellikle suç istatistiklerinin karanlık alanları yeterince yansıtamaması bağlamında ele almaktadır. Araştırmanın temel amacı, karanlık alan kavramı üzerinden, resmi istatistiklerin ötesinde suç oranlarını ve mağdurların deneyimlerini anlamaya yönelik veri eksikliklerinin güvenlik politikalarının işlevselliği üzerindeki etkilerini ortaya koymaktır. Bu bağlamda çalışma, üç ana noktaya odaklanmaktadır: (i) karanlık alanın oluşum sebeplerinin tespiti, (ii) mevcut suç verilerinin politika geliştirme süreçlerindeki sınırlılıkları ve (iii) güvenlik politikalarının işlevselliğinin artırılabilmesi için karanlık alan verilerinin politika tasarımına entegrasyonunun önemi. Dolayısıyla çalışmanın çıktıları, politika uygulayıcıları için rehber niteliğinde olup, güvenlik stratejilerinin geliştirilmesinde karanlık alan verilerinin dikkate alınmasının gerekliliğini vurgulamaktadır.

2. Yöntem

Bu çalışmada hem nicel hem de nitel veri toplama, analiz etme ve yorumlama süreçlerinin sistematik bir biçimde kullanıldığı karma yöntem tercih edilmiştir. Bu yöntem, farklı veri türlerinin bir araya getirilmesiyle araştırma konusuna daha kapsamlı bir bakış açısı kazandırmayı amaçlamaktadır (Creswell ve Plano Clark, 2024:5; Creswell, 2021:2-3). Bu yöntem, nicel ve nitel verilerin birlikte kullanımı temel öncülü üzerine inşa edilmiş olup, araştırma sorunsalını tek bir yöntemle ele alan çalışmalara göre daha kapsamlı ve bütüncül bir analiz imkânı sunmaktadır (Bryman,2006:98; Creswell ve Plano Clark, 2024:9). Bir anlamda gerek nicel gerekse nitel yöntem yaklaşımlarının sınırlılıklarını minimize eden karma yöntemin (Creswell, 2017:14), araştırma bulguları salt istatistiksel genellemelerle sınırlı kalmayıp aynı zamanda incelenen toplumsal olgunun bağlamsal dinamiklerinin de ayrıntılı bir biçimde analiz edilmesine olanak tanınması açısından çok boyutlu bir yaklaşım imkânı sunduğunu söylemek mümkündür. Özellikle karmaşık toplumsal olguların araştırılmasında (Greene,2016:612), araştırma bulgularının çok yönlü ve kapsamlı bir şekilde yorumlanmasına imkân sağlamakla birlikte, farklı veri kaynaklarının bir arada analiz edilmesiyle metodolojik çeşitliliğin triangülasyonu (veri çeşitliliği) sağlamasından kaynaklı olarak karma yöntemin, araştırmanın güvenilirliğini ve geçerliliğini güçlendirdiği söylenebilir (Creswell ve Plano Clark, 2024:14-19; Tashakkori ve Teddlie, 2015: 34).

Zira, yapılan ön saha çalışmasında elde edilen veriler⁵ özellikle bireysel, sosyal ve yapısal boyutlar taşıması nedeniyle karmaşık bir olgu olarak nitelendirilen suç mağduriyetinin incelenmesinde,

⁵Araştırma kapsamında gerçekleştirilen ön saha çalışması, suç olgusunun birey, toplum ve yapısal koşullar arasındaki etkileşim bağlamında nasıl algılandığını ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu aşamada katılımcıların suç türlerine dair farkındalıkları, hangi eylemleri suç olarak değerlendirdikleri ve bu değerlendirmelerin toplumsal bağlamdaki karşılıkları incelenmiştir. Elde edilen veriler, suç mağduriyetinin tek boyutlu istatistiksel analizlerle tam olarak açıklanamayacak ölçüde çok katmanlı bir olgu olduğunu göstermiştir. Bu nedenle, ana çalışmada kullanılacak anket formu, bireylerin suç algılarını ve suç tanımlamalarındaki farklılıkları yansıtacak biçimde tasarlanmıştır.

sadece istatistiksel analizlerle sınırlı kalmanın yeterli olmayacağı kanısına ulaşılmıştır. Bununla birlikte ulusal alan yazında suç mağdurları temelinde karanlık alanın oluşumunu etkileyen faktörleri konu edinen çalışmaların çoğunun nicel yöntemle sınırlı kalması ve mağdurların suç bildirim davranışlarına dair nitel verilerin yeterince incelenmemiş olması, bu araştırmada karma yöntem kullanımını daha da önemli hale getirmektedir. Bu nedenle, suç mağduriyetinin karmaşık doğası ve suç mağdurların tespitindeki zorluklar göz önünde bulundurularak açıklayıcı sıralı desen tercih edilmiştir. Bu kapsamda ilk olarak nicel veriler aracılığıyla mağdurlar belirlenmiş ve nitel araştırma için katılımcı seçimi bu doğrultuda gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla tercih edilen bu yöntem hem nicel verilerin sınırlılıklarını aşmayı hem de mağdur deneyimlerini derinlemesine incelemeyi olanaklı kılmıştır. Bu bağlamda suç mağdurları temelinde karanlık alanın oluşumunu etkileyen faktörlerin tespitine ilişkin veriler iki farklı veri toplama aracı ile elde edilmiştir. Araştırmanın nicel yöntem ile tasarlanmış bölümü için veri toplama aracı olarak anket; nitel yöntemle tasarlanmış bölümünde ise veri oluşturma aracı olarak derinlemesine görüşmeler ve gözlem kullanılmıştır. Bu kapsamda araştırmada ilk aşamada hazırlanan suç mağduriyet anketi uygulanarak, istatistiki veriler toplanmış, ardından anketi dolduran ve herhangi bir suçun mağduru olmuş katılımcılardan görüşme yapmaya gönüllü olan katılımcılarla, yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Bu araştırmanın nicel aşamasında, bireylerin suç mağduriyeti deneyimleri ve buna bağlı suç bildirme davranışlarını mevcut hâliyle betimlemek amacıyla tarama modeli tercih edilmiştir. Tarama modeli, sosyal bilimlerde geniş ve heterojen örneklemeler üzerinden tutum, görüş ve davranışların genel eğilimlerini belirlemeye yönelik yaygın bir nicel araştırma yaklaşımıdır (Creswell, 2017:13; Büyüköztürk ve ark., 2013:15; Karasar, 2012:77). Tarama modeli ile elde edilen nicel veriler, araştırmanın nitel aşamasında daha derinlemesine incelenecek eğilim ve ilişkilerin belirlenmesine katkı sağlayarak, açıklayıcı sıralı desenin temel dinamiklerinden biri olan öncelikle genel eğilimleri betimleme, ardından anlamlandırma sürecine uygun bir yapı sunmaktadır (Creswell & Plano Clark, 2018: 95). Bu doğrultuda, suç mağduriyetine ilişkin genel eğilimleri belirlemek ve bu bulguların daha ayrıntılı inceleneceği nitel aşamanın yönlendirilmesini sağlamak amacıyla tarama modeli, çalışmanın metodolojik çerçevesi içinde uygun bir yaklaşım olarak değerlendirilmiştir.

Araştırmanın nitel boyutu ise durum çalışması çerçevesinde yapılandırılmıştır. Durum çalışması, belirli bir konuyu ya da durumu kendi gerçekliğinde, derinlemesine ve çok boyutlu olarak inceleyen nitel yöntem yaklaşımı şeklinde ifade edilebilir (Jinn,1984 akt. Yıldırım ve Şimşek, 2018: 281; Sönmez ve Alacapınar,2016:104). McMillian’a (2000) göre durum çalışması, bir konu ya da durumun, mekânsal ve zamansal bağlamda tanımlanarak, özgünleştirilen araştırma yaklaşımı şeklinde ifade edilmektedir (Büyüköztürk ve ark.,2013:23). Tanımlamalardan hareketle bu yaklaşımın, “neden” ve “nasıl” soruları temelinde belirli bir olgu veya durumu doğal bağlamında derinlemesine inceleyerek, duruma ilişkin tüm boyutları ve etkileşimleri anlamayı amaçladığı söylenilebilir. (Gall ve ark., 1996 akt. Büyüköztürk ve ark.,2013:271-272; Yıldırım ve Şimşek, 2018:281). Suç mağdurları temelinde karanlık alanın oluşumunu inceleyen bu makalede suç mağdurları üzerinden bireylerin, suç mağduriyetini nasıl deneyimlediklerine, bu deneyimlere nasıl anlam yüklediklerine ve algılarını nasıl inşa ettiklerine odaklanan fenomenolojik desen (Yıldırım ve Şimşek,2018:69), yöntemsel açıdan ilk etapta uygun bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir. Ancak suç mağduriyeti ve mağdurların bildirim davranışları, sadece bireysel yaşantılarla sınırlı kalmamakta aynı zamanda içinde bulundukları toplumsal ve mekânsal bağamlardan da etkilenmektedir. Bu kapsamda araştırmaya suç mağdurlarının yanı sıra, bulundukları bölgede toplumsal ilişkiler ve yerel sorunlar hakkında kapsamlı bilgi sağlayabilecek kilit bilgilendiriciler olarak

muhtarlar da dahil edilmiştir. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda yalnızca bireysel deneyimlere odaklanan fenomenolojik yaklaşımın, araştırma konusunun tüm boyutlarını kapsamlı biçimde analiz etme konusunda yetersiz kalma ve yöntembilimsel açıdan sınırlı bir çerçeve sunma ihtimali ortaya çıkmaktadır. Buna karşın durum çalışması, elde edilecek veriler üzerinde hem suç mağdurlarının bireysel deneyimlerine hem de yerel bilgiye dayalı perspektiflere yer verilerek, araştırmanın bağlamsal derinliğini artırma olanağı yaratmaktadır. Bununla birlikte bu makalede nitel bulgulara odaklanılmıştır; zira nitel veriler, suç mağdurlarının bireysel deneyimlerini, yaşadıkları süreçleri ve bu deneyimlerin toplumsal bağlam içindeki etkileşimlerini kapsamlı biçimde ortaya koyma olanağı sunmaktadır. Nitel yaklaşım, mağdurların suç bildirim davranışlarını etkileyen toplumsal faktörleri, karar alma süreçlerini ve yerel toplumsal dinamiklerle olan etkileşimlerini derinlemesine incelemeye imkân tanımakta; bu sayede, yalnızca nicel yöntemlerle ulaşılamayacak bağlamsal ve açıklayıcı bilgilere erişilmesi mümkün hale gelmektedir. Ayrıca, nitel bulgular, mağdurların deneyimlerini anlamlandırmak ve bu deneyimlerin yerel ve bölgesel güvenlik politikaları üzerindeki olası etkilerini değerlendirmek açısından araştırmaya kritik bir katkı sağlamaktadır. Aynı zamanda araştırmanın sahası olarak seçilen Kayseri, Türkiye'nin İç Anadolu Bölgesi'nde yer alan, sanayi, ticaret ve göç dinamikleriyle öne çıkan bir kenttir. Nüfus yapısı itibarıyla hem geleneksel hem de modern toplumsal değerlerin bir arada gözlemlenebildiği Kayseri, farklı sosyo-ekonomik grupların bir arada yaşadığı mahalle dokusuyla dikkat çekmektedir. Bu çeşitlilik, suçun ortaya çıkış biçimlerini, bireylerin suç algılarını ve bildirim davranışlarını anlamada önemli bir zemin oluşturmaktadır. Özellikle son yıllarda artan kentleşme, iç göç hareketleri ve ekonomik farklılaşmalar, suç ve güvenlik algısında belirgin değişimlere yol açmıştır. Bu nedenle Kayseri'de suçun karanlık alanına yönelik bir çalışma yürütmek, hem kent özelinde suçun sosyal boyutlarını anlamaya hem de Türkiye genelinde benzer sosyo-kültürel yapıya sahip şehirlerle karşılaştırmalı değerlendirmeler yapmaya imkân sağlaması bakımından önem taşımaktadır. Bu kapsamda yerleşim alanlarının alt, orta ve üst tabakalara ayrılmasında, suç sosyolojisi ve kriminoloji literatürü ile sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel, demografik ve çevresel özelliklere ilişkin yapılan çalışmalar temel⁶ alınmış; mahalleler, sosyo-ekonomik düzey, nüfus, demografik yapı, altyapı ve yerleşim koşulları gibi temel özellikler dikkate alınarak değerlendirilmiş ve tabakalara ayrılmıştır. Bu bağlamda mahallelerin, tabakalara seçilme kriterlerine ilişkin özellikler **Tablo 1**'de gösterilmiştir. Seçilme kriterlerine göre mahallelerin, hangi tabakada yer alacağına ilişkin bilgiler, **Tablo 2**'de gösterilmiştir.

Bu perspektifte, araştırma kapsamında, birinci/alt bölge, ikinci/orta bölge ve üçüncü/üst bölge olarak belirlenen üç farklı bölgede, kadın ve erkek katılımcı dağılımına dikkat edilerek alt tabakadan 6, orta tabakadan 4 ve üst tabakadan 4 olmak üzere toplam 14 derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiş; ayrıca, her bir tabakayı temsil eden 3 mahalle muhtarı ile yapılan görüşmeler de dahil edilerek toplam 17 derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. Tüm görüşmeler, katılımcılardan aydınlatılmış onam formu alınarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada katılımcılara, demografik özellikleri ve bulundukları mahalleye ilişkin algıları sorulmuş; bunun yanı sıra yaşadıkları suç olayları, maruz kaldıkları suç türleri, mağduriyet deneyimleri ve suçları bildirme ya da bildirmeme kararlarını şekillendiren süreçler üzerine ayrıntılı sorular yöneltilmiştir. Mağduru oldukları suçları bildiren ve bildirmeyen katılımcılar için ayrı soru setleri kullanılarak, bireysel deneyimlerin toplumsal etkileri, destek mekanizmaları ve hukuk ile güvenlik sistemlerine yönelik değerlendirmeler ortaya konmuştur. Ayrıca, muhtarlar aracılığıyla mahalleye dair demografik, sosyal ve ekonomik veriler ile yerel suç eğilimleri ve suç bildirim süreçlerine ilişkin bilgiler elde

⁶Ayrıca bkz. Ackerman,1998; Andersan,2005;Cozens,2002; Ceccato ve ark.,1998;Ergün ve Yirmibeşoğlu, 2005;McClain,2001;Wan ve Minor,2005.

edilmiştir. Bu kapsamda yerleşim bölgelerinde yapılmış olan anket çalışmalarının sonunda mağduriyetlerini dile getirmek isteyen gönüllü kişiler ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Nitel veri toplama aşamasında katılımcılar⁷ elde edilen verilere göre araştırma kapsamınca belirlenen alt, orta ve üst gruplara ayrılarak analiz edilmiştir. Katılımcılar 28–67 yaş aralığında olup, eğitim düzeyleri okur-yazardan üniversiteye kadar değişmekte ve meslekleri ev hanımı, işçi, memurluk, işletme sahipliği ile yöneticilikten oluşmaktadır.

Çalışma, Mayıs 2025 tarihinde Etik Kurul onayı alınmasının ardından, 01 Haziran 2025 tarihinde başlamış, yapılan görüşmeler sırasında suç korkusunun nedenlerine dair elde edilen verilerin tekrar etmesiyle ifade edilen “veri doygunluğuna” 5 Temmuz 2025 tarihinde erişilmesiyle saha araştırması sonlandırılmıştır. Görüşmeler, katılımcıların güvenliği ve ulaşılabilirliği dikkate alınarak çeşitli mekânlarda gerçekleştirilmiş; suç mağdurlarıyla yapılan bireysel görüşmeler, mümkün olduğunda katılımcıların evlerinde veya bulundukları mahallelerde, mahremiyetin ve rahat bir görüşme ortamının sağlanabileceği uygun alanlarda yürütülmüştür. Görüşmeler esnasında katılımcının izin vermesi halinde görüşme sırasında ses kaydı alınmıştır. Ardından görüşmecinin isimleri anonimleştirilerek ses kaydı deşifre edilmiştir. Bununla birlikte araştırma kapsamında, anket çalışmasında katılımcı sayısının yüksek olduğu mahallelerinin muhtarlarıyla da derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Veri oluşturma tekniği olarak derinlemesine görüşme, araştırmacı ve katılımcının soru listesi veya cetveliyle belirli bir sistemin içerisinde görüşmelerini gerçekleştirdiği bir tekniktir. Görüşmeyi yönlendirenin araştırmacı olması nedeniyle katılımcının cevaplara göre soruların derinleştirilmesi olanaklıdır. Derinlemesine görüşmelerin, çalışmada temel veri toplama aracı olarak kullanılacak olan ankete göre bazı avantajları ihtiva ettiği söylenilebilir. Yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak yapılan derinlemesine görüşmelerin, katılımcıların zihinsel algılarına ilişkin tutumlarının ve tepkilerinin gözlemlenmesine olanak sağladığından, kararlık alana ilişkin bakış açısını genişleterek daha bütüncül bir analize imkân sağlayan bir avantaj yarattığı söylenebilir. Bu tekniğin diğer bir avantajı ise görüşme sorularının, görüşme sürecinde ortaya çıkan durumlara göre bireyselleştirilmesi ve bunun sonucunda görüşmenin daha somut ve güncel hale gelmesidir (Gülbüz ve Şahin, 2018:430; Patton, 1987 akt. Kümbetoğlu, 2019:73).

A. Yerleşim yerinin düzenli olması	M. Güvenlikli sitelerin yoğunlukta olması
B. Yerleşim yerinin çarpık ve düzensiz olması	N. Yerleşim yerinin ışıklandırılması (Yeterli düzeyde)
C. Yerleşim yerinde ikamet eden nüfusun çoğunluğunun işçi- işçi emeklisi olması	O. Yerleşim yerinin ışıklandırılması (Yetersiz düzeyde)
D. Yerleşim yerinin çoğunlukla öğrencilerin ikamet etmek için tercih ettiği yer olması	Ö. Nüfusun az olması
E. Yerleşim yerinde ikamet eden nüfusun çoğunluğunun kendine ait işyeri ya da işletmenin bulunması	P. Nüfusun fazla olması
F. Yerleşim yerinde ikamet eden nüfusun çoğunun memur- memur emeklisi olması	R. Mülkiyet sahipliğinin yüksek olması

⁷Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin ayrıntılı tabloya çalışmada yer verilmemiştir; bu yaklaşım, konunun hassas karakteri ve kimlik bilgilerinin ortaya çıkmasına yönelik muhtemel risklerin etik ilkelere aykırılık teşkil edebileceği gerekçesiyle benimsenmiştir.

G. Yerleşim yerinde yaşamakta olan nüfusun çeşitli etnik grupları içermesi (Yoğun)	S. Kiracılık oranlarının yüksek olması
H. Yerleşim yerinde yaşamakta olan nüfusun çeşitli etnik grupları içermesi (Görece az)	T. Mülkiyetlerde ruhsatın ya da tapu-sunda sorunların varlığı
I. Yerleşim yerinde yaşamakta olan nüfusun çeşitli etnik grupları içermesi (Yok/yok denecek kadar az)	U. Kentsel dönüşümün yoğun olduğu alanlar
J. Sıklıkla göç alıyor olması (memur-öğrenci)	V. Suç ile ilişkilendirilen mekanlar
K. Sıklıkla göç alıyor olması (işçi vb.)	Y. Kentsel mekânda terk edilmiş yapı stoğunun varlığı
L. Göç hareketliliğinin yok denecek kadar az olması	Z. Gecekondu, avlulu/bahçeli evlerin varlığı

Tablo 1: Mahallerin Tabakalara Göre Kategorize Edilirken Seçilme Kriterleri

	Mahalleler ve Bağlı Olduğu İlçeler	Seçilme Nedeni	Yapılan Nitel Görüşme Sayısı
Alt	Esenyurt Mahallesi-Kocasinan	A,C,G,K,P,U,V,Y	6+1 ⁸
	Sancaktepe Mahallesi-Kocasinan	B , E , G , K , L , P,Y,T,U,V,Y,Z	
	Argincık Mahallesi- Kocasinan	B , C , G , K , N , P , S , U,V,Y,Z,	
Orta	Mevlâna Mahallesi-Talas	B,D,F,H,J,N,S	4+1
	Mevlâna Mahallesi-Talas	B,D,F,H,J,N,S4	
	Yenidoğan Mahallesi- Talas	B,D,F,H,J,N,S	
	Kiçiköy Mahallesi- Talas	A,C,G,K,P,U,V,Y	
Üst	Alparslan Mahallesi-Melikgazi	A,E,İ,L,M,N,R,Ö	4+1
	Bahçelievler Mahallesi –Talas	A,E,İ,L,M,N,R,Ö	
	Köşk Mahallesi- Melikgazi	A,E,İ,L,M,N,R,Ö	
	Erenköy Mahallesi- Melikgazi	A,E,İ,L,M,N,R,Ö	

Tablo 2: Mahallerin Tabakalara Göre Seçilme Nedenleri ve Yapılan Nitel Görüşme Sayısı

3. Bulgular

Bu çalışmada bulgular analiz edilirken suçlar, “mağduru birey olan suçlar” temel başlığı altında, mala karşı işlenen suçlar ve şahsa karşı işlenen suçlar şeklinde kategorize edilmiştir. Ayrıca veriler, işlenen suç türünün hedefi temel alınarak hırsızlık, gasp, kapkaç, dolandırıcılık, mala zarar verme suç türleri mala karşı işlenen suçlar; yaralama, tehdit, hakaret, cinsel taciz, cinsel saldırı suç türleri ise şahsa karşı işlenen suçlar olarak değerlendirilmiştir. (Tablo 3). Bu makale kapsamında sadece şahsa karşı suçlar için elde edilen nitel veriler analiz edilerek sunulmuştur.

⁸Muhtar görüşmeleri +1 olarak ifade edilmiştir.

<i>Suç Türleri</i>	<i>Suç</i>	<i>Suçun Hedefi (Korunan Hukuki Değer)</i>
<i>Mala Karşı İşlenen Suçlar</i>	<i>Hırsızlık</i>	<i>Malvarlığı</i>
	<i>Gasp</i>	<i>Malvarlığı / Hürriyet ve Güvenlik</i>
	<i>Kapkaç</i>	<i>Malvarlığı / Hürriyet ve Güvenlik</i>
	<i>Dolandırıcılık</i>	<i>Malvarlığı</i>
	<i>Mala Zarar Verme</i>	<i>Malvarlığı</i>
<i>Şahsa Karşı İşlenen Suçlar</i>	<i>Yaralama</i>	<i>Beden Bütünlüğü / Sağlık Hakkı</i>
	<i>Tehdit</i>	<i>Hürriyet, Güvenlik ve İrade Serbestisi</i>
	<i>Hakaret</i>	<i>Şeref ve Saygınlık</i>
	<i>Cinsel Taciz</i>	<i>Cinsel Dokunulmazlık / Vücut Bütünlüğü</i>
	<i>Cinsel Saldırı</i>	<i>Cinsel Dokunulmazlık / Beden Bütünlüğü</i>

Tablo 3: Kategorize Edilen Suç Türler

3.1. Şahsa Karşı İşlenen Suçlar

3.3.1 . Tehdit

Tehdit suçu, TCK 106. Madde kapsamınca “bir başkasını, kendisinin veya yakının hayatına, vücut veya cinsel dokunulmazlığına ve mal varlığına yönelik bir saldırı gerçekleştireceğinden bahisle tehdit etmek” (Türk Ceza Kanunu,2004)” olarak tanımlanmıştır. Araştırma tasarımı sürecinde yapılan gerek ön çalışmadan gerekse araştırma kapsamınca elde edilen veriler üzerinden toplumsal alanda bu suç türü, mağdurun herhangi bir şey yapması ya da yapması üzere ya da failin gelecekte yapacağı eyleme ilişkin çeşitli yollar ile maddi- manevi zarar verebilme olasılığına ilişkin söylemleri kapsamaktadır. Buradan hareketle toplumsal alanda tehdit ve şantaj suçlarının iç içe geçmiş bir yapıya sahip olduğu, bir anlamda şantajın bir tehdit türü olarak nitelendirildiği söylenebilir. Tehdit tanımlaması TCK 107. Madde kapsamınca şantaj⁹ suçuyla da paralellik göstermektedir. Bu bağlamda tehdit suçunun kapsamını genişletilerek “failin bir eylemi gerçekleştireceğini ifade etmesi” ya da “mağdura bir şeyi yapmaya ya da yapmamaya zorlama” anlamları içerebilecek seçeneklere yer verilerek bu konuda tehdit suçu başlığına dahil edilmiştir.

Tehdit suçu meydana gelirken, çoğu zaman basit yaralama niteliğine sahip fiziksel şiddet/darp, yaralama, yaralamaya teşebbüs, hakaret suçları ile iç içe yaşanabilmektedir. Fakat öncelik ve sonralık ilişkisine dair net bulgular söz konusu değildir. Bu durumun ancak polis tutanaklarının incelenmesiyle kesinlik kazanabileceği tahmin edilmektedir. Bu çalışma kapsamındaki nitel görüşmelerden elde edilen bulgulara göreyse suçun çoğunlukla hakaret-tehdit-yaralamaya teşebbüs-basit yaralama fiziksel şiddet içerecek biçimde gerçekleştiği ve haliyle toplumsal açıdan suç olarak nitelendirildiği görülmektedir. Bir başka ifadeyle tehdit eylemi diğer suç eylemleriyle birlikte meydana geldiğinde toplumsal alanda suç olarak nitelendirilmektedir.

Tek bir eyleme bağlı olarak yani sadece tehdit suçunun gerçekleşmesi halinde eylemin suç olarak tanımlanmasında farklılıklar söz konusu olmaktadır. Toplumsal alanda tehdit, en kısa haliyle bir kişinin başka birine zarar vereceğini söylemesi veya ima etmesi ya da bir şeyi yaptırmak veya

⁹ Türk Ceza Kanunu 107. Maddenin birinci fıkrasında “haklı olan veya yükümlü olduğu bir şeyi yapacağından veya yapmayacağından, bir kimseyi kanuna aykırı veya yükümlü olmadığı bir şeyi yapmaya veya yapmamaya haksız çıkar sağlamaya zorlamak”, ikinci fıkrasında ise “kendisine veya başkasına yarar sağlamak adına bir kişinin şeref veya saygınlığına zarar verecek nitelikteki hususların açıklanacağı veya iddia edileceği tehdidinde bulunulması” şeklinde tanımlanmaktadır (Türk Ceza Kanunu, 2004).

yaptırmamak için söylemler üretmektir. Ayrıca tehdit, çoğu zaman bir olay karşısında korkutma ya da gözdağı verme amacı taşıyan bir “davranış” şekli olarak da ifade edilmektedir. Ancak tehdit edilen tarafın gerçekleştirileceği ifade edilen eylemi, “ciddi” olarak nitelendirilmesi ve tehdit eden tarafın bahsi geçen eylemi gerçekleştirme potansiyelinin “yüksek” olarak değerlendirilmesi halinde “suç” olarak kabul edilmektedir. Buna göre gerçekleştirileceği dile getirilen eylemin suç ya da davranış olarak nitelendirilmesinde eylemin hedefinin, sonucunun ve failin eylemi gerçekleştirme olasılığının etkili olduğu söylenilebilir (Tablo 3). Bu bağlamda eylemin “suç” ya da “davranış” olarak nitelendirilmesinin suçun ilgili kurumlara bildirilmesini etkileyen bir faktör olduğu da görülmektedir.

3.3.2 . Hakaret

Hakaret suçu, TCK 125. Madde gereğince “bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte fiil veya olgu isnat eden veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldırmak” (Türk Ceza Kanunu, 2004)” olarak tanımlanmıştır. Görüşmelere bakıldığında toplumsal alanda hakaretin suç olabilmesi yalnızca küfretmek ya da argo ifadelerle konuşmak gibi sınırlı bir kapsamla değerlendirilmektedir. Oysa yasal zeminde herhangi bir kimseye karşı ima yoluyla onur kırıcı ifadeler yöneltmek, kaba hitaplar kullanmak, aşağılama içeren sözler sarf etmek hakaret suçu kapsamında değerlendirilmekte olup, belirli cezai yaptırımları söz konusudur. Dolayısıyla yasal zeminde ve toplumsal alanda “hakaret suçunun” tanımında önemli bir farktan bahsetmek mümkündür. Bu fark ise kişilerin suç teşkil eden ifadeleri kullanmalarına zemin hazırlamaktadır. Bir başka deyişle hakaret içerikli ifadelerin günlük dilin bir parçası haline geldiği ve toplumsal alanda çoğunlukla “tartışma kültürü” olarak değerlendirildiği tespit edilmiştir. Bu tutum, TCK kapsamında suçun oluşabilmesi için “mağdurun değerlerine yönelik somut bir saldırı” ve “meydana gelen saldırının mağdur tarafından idrak edilmesi” ön koşullarına ilişkin bir belirsizliği beraberinde getirmektedir. Bu belirsizlik ise kişilerin yaşanan suç olayını ciddiye almamalarının bir sonucu olarak suçu yasal düzlemde bildirmemelerine yol açmaktadır. Dolayısıyla yasal zeminde hem bireyin kişilik haklarını hem de sosyal düzenini koruma amacı taşıyan hukuki mekanizma işlevsiz hale gelebilmektedir. Bir anlamda elde edilen veriler üzerinden “kim küfretmiyor ki” düşüncesi, küfretme eyleminin herkes tarafından kullanıldığına dair değerlendirmeyeyle normalleştirildiğini ve suçun ilgili kurumlara bildirmemesinde bu “normalleştirmenin” etkili bir faktör olduğu belirtilmelidir.

	<i>Failin Gerçekleştireceğini İfade Ettiği Eylemin Hedefi</i>	<i>Mağdurun Eylemin Sonucu Değerlendirme Biçimi</i>	<i>Failin Eylemi Gerçekleştirme Potansiyeli</i>
Suç	Büyük Değere ¹⁰ Sahip Malvarlığı	Malvarlığından yoksun bırakacak ve tekrar karşılayamamaya sebep vereceği algısı	Yüksek
	Büyük Değere Sahip Malvarlığı	Malvarlığından yoksun bırakacak ve tekrar karşılayamama sebep vereceği algısı	Düşük
	Vücut dokunulmazlığı (Cinsel Saldırı)	Vücut dokunulmazlığının ihlal edilmesi sonucunda psikolojik, fiziksel ve sosyal zararın varlığı	Yüksek
	Vücut dokunulmazlığı (Cinsel Saldırı)	Vücut dokunulmazlığının ihlal edilmesi sonucunda psikolojik, fiziksel ve sosyal zararın varlığı	Düşük
	İtibar- Haysiyeti	İtibar ve saygınlığının zarar göreceği ve kazanılmasının zor olacağını algısı	Yüksek
Davranış	Küçük Değere Sahip Malvarlığı	Malvarlığından yoksun bırakacak ve tekrar karşılayamama sebep vereceğini algısı	Düşük
	Küçük Değere Sahip Malvarlığı	Malvarlığından yoksun bırakacak ve tekrar karşılayamama sebep vereceği algısı	Yüksek
	İtibar- Haysiyeti	İtibar ve saygınlığının kazanılmasının görece daha kolay olduğu veya itibar ve haysiyetinin zarar görmeyeceği algısı	Yüksek
	İtibar- Haysiyeti	İtibar ve saygınlığının kazanılmasının görece daha kolay olduğu veya itibar ve haysiyetinin zarar görmeyeceği algısı	Düşük

Tablo 5: Mağdurun Eylemin Sonucu Değerlendirme Biçimi ve Failin Eylemi Gerçekleştirme Potansiyeline Göre İhbar Eyleminin Gerçekleşme Olasılığı

Bir tartışma sırasında karşı tarafa edilen küfrün içeriği de suçun bildirme karar sürecinde önemli bir faktördür. Bir anlamda hakaret suçunun ilgili kurumlara ya da kurum çalışanlarına bildirilmesi büyük ölçüde hakaretin ifade biçimi ve içeriği ile yakından ilişkilidir. Cinsiyetçi, etnik ya da dini temelli sözleri içeren hakaretler, suçun mağdurları tarafından bildirilen hakaret suçları kapsamında değerlendirilebilir. Bu içeriklere sahip hakaretlerin bildirilmesindeki en önemli neden ise kişiler açısından bu gibi ifadelerin toplumsal alanda itibar kaybı ile sonuçlanan bir eylem olmasıyla ilişkilendirmek mümkündür: “Kavga sırasında geldi bağırmaya başladı olur tamam dedik sonuçta insan kendine hâkim olamıyor ama gelip anama bacıma sövmeye başlayınca işin rengi değişti... Bizim de bir yerimiz var sonuçta.”(Erkek, Alt Tabaka).

Bu bağlamda failin, mağdura ilişkin değer yargılarına hakaret etmesi, ilgili kurumlara suçu bildirmede etkilidir. Dolayısıyla, hakaret suçunun ihbar edilmesi; küfrün içeriği ve toplumdaki algılanış biçimiyle doğrudan ilişkilidir. Cinsiyete, aileye ya da kutsal değerlere yönelik eylemler, mağdurun sadece bireysel onuruna karşı değil, toplumsal aidiyetlerine karşı da bir saldırı olarak algılanmak-

¹⁰Değer kavramı sınıfsal farklılıkları içerisinde ihtiva etmesi nedeniyle görecelik arz eder. Bu nedenle, tabloda değer aralığına referans yapmak yerine, sınıfsal farklılıkların etkisini azaltarak daha işlevsel bir yapı sunmak amacıyla çalışmada “büyük değer” ve “küçük değer” kavramları kullanılmaktadır. Örneğin, bir mala yönelik ekonomik zararın değerlendirilmesinde toplumun farklı kesimleri açısından aynı miktar farklı değerlere sahip olabilir. Sosyo-ekonomik düzey olarak alt gelir grubuna mensup bir birey için 10.000 TL’lik maddi kayıp, yaşam standartlarında ciddi bir etki yaratırken, sosyo-ekonomik olarak üst gelir grubundaki bir birey için aynı miktar daha az önem arz edebilir.

tadır. Böylelikle hakaretin içeriği, bildirme davranışını belirleyen bir etken haline gelmektedir.

Her ne kadar hakaretin içeriği suçun bildirilmesinde etkili olsa da hakaretin fiziksel şiddete evrilmesiyle ilgili kurumlara bildirim yapıldığı gözlemlenmiştir. Dolayısıyla hakaret suçunun, bazı durumlarda fiziksel şiddetin tetikleyicisi olarak ortaya çıktığı ve ancak bu şiddet eyleminin gerçekleşmesi sonucunda ilgili kurumlara başvuru yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu suç türünün tek başına işlenmesi halinde ilgili kurumlara bildirim yapılması görece düşükken; suçun fiziksel saldırı gibi başka suç türleriyle birlikte gerçekleşmesi halinde bildirimin arttığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte yine aynı suçun failinin akli melekeleri yerinde olmayan biri tarafından gerçekleştirilmesi halinde “zaten deli olduğun için ceza almayacaktı”, “deli işte” sözleriyle değerlendirildiği ve ilgili kurumlara bildirilmediği tespit edilmiştir.

“5-6 sene bi deli dadandı (gülerek) mahalleye gelene gidene laf atardı, küfredirdi. İlk bi korktuk haliyle ama sonra delidir diyerek görmezden geldik sonra ona ne olduğu bilmiyorum ama... (Erkek, Alt Tabaka.) “

Oysa TCK 32. Maddeye göre akıl sağlığı sorunları nedeniyle işlediği fiilin hukuki anlamını ve sonuçlarını algılayamayan veya meydana gelen olayla ilgili davranışları yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış kişilere ceza uygulanmasa da ihbar edilmesi halinde güvenlik tedbirleri alınmaktadır (Türk Ceza Kanunu, 2004). Bu kişiler ve davranışları toplumsal alanda “mahallenin delisi”, “zararsız” şeklinde nitelendirilerek normalleştirilse de kadın görüşmeciler tarafından bu durumunun bir suç korkusu ve güvenlik açısından kaygı oluşturduğu görülmektedir:

“Yani şimdi abla, ağzına geleni söylüyor. Kimse de bir şey demiyor, sanki normalmiş gibi. Ama biz kadınlar korkuyor işte. Bugün hakaret, yarın ne olacağı belli değil. İnsan böyle şeyleri yaşayınca çekiniyor, susuyor. Çünkü kimse ciddiye almıyor, ‘delinin lafıyla yola mı düşeceksin saçmalama’ deyip geçiyorlar.” (Kadın, Alt Tabaka)

Bu nedenle kadınlar açısından, akıl sağlığı yerinde olmayan bireylerce işlenen hakaret suçunun toplumsal alanda yeterince ciddiye alınmaması, erkek bireylere göre kadınlarda artan bir güvensizlik ve tehdit algısına neden olmaktadır. Hakaretin çoğunlukla “önemsiz” bir çatışma biçimi olarak değerlendirilmesi, kadınların bu eylemin ilerleyen aşamalarda fiziksel şiddet, tehdit ya da benzeri ağır suçlara dönüşme ihtimaline karşı sürekli bir kaygı ve savunma hali geliştirmelerine yol açmaktadır. Elde edilen verilere bakıldığında bu hallerinin kadınların herhangi bir suçun mağduru olma korkusunu daha da derinleştirdiği ve olası bir durumda bildirim davranışlarını olumsuz yönde etkileyebileceği görülmektedir.

Hakaret suçunu bildirme davranışını belirleyen bir diğer faktör ise aile içi, arkadaş çevresi vs. gibi sosyal ilişkiler içinde yaşanmasıyla ilişkilidir. Zira mağdurun yakın çevresinde gerçekleşen bu suç olayı, mağdurların şikâyet etme haklarını kullanmakta çekimser davranışlarıyla sonuçlanmaktadır. Suçun mağduru, sosyal ilişkileri zedelememek, daha fazla çatışma yaşamamak adına durumu ilgili kurumlara bildirmemekte, gizli tutmayı tercih etmektedir. Bu durumu katılımcıların ifadelerinden de okumak mümkündür:

“Ne diyim abla, adam sinirlenince bi sürü laf söyler, bağırır çağırır... Ama ben alıştım artık, kabullendik bi nevi. Herkesin evinde olur öyle şeyler. Kimseye bi şey demem ben ne komşuya ne polise... Hem ne dicem ki, ‘kocam bana bağırды’ mı diyem? Gülerler insana. Bi de şikâyet edince ev daha beter karışır, çocuklar da var.” (Kadın, Alt Tabaka)

“Şimdi bizim abim sinirli bi insandır, bazen ağzından bi şeyler kaçıyor. Geçen gene bi tartıştık, bi

sürü laf etti. Kırıldım tabii ama aile içinde olur böyle şeyler dedim. Gidip bi yere şikâyet etmek aklıma bile gelmedi, sonuçta kardeşim. Hem herkes bi şey der sonra, aile içi mevzular zaten hoş olmaz olur yani her evde... “(Kadın, Orta Tabaka)

“Yani şey, bu o kadar normal olmuş ki... Benim tanıdığım çoğu insan, babasından da böyle şeyleri görmüş. Artık bunu şikâyet edilecek bir şey olarak görmüyorlar. Hatta çoğu zaman ‘Zaten böyle şeyler olur, uğraşılacak meseleler değil bunlar’ diyorlar. O yüzden çoğu kişi hiçbir yere başvurmuyor” (Erkek, Orta Tabaka)

Aynı zamanda bazı mağdurlar, sahip oldukları hakların farkında değildir ya da hakaretin bir suç teşkil ettiğini bilmemektedir. Hukuki haklara ve suçlara dair farkındalık eksikliği, özellikle düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip bireyler arasında daha belirgin bir şekilde gözlemlenmektedir. Bu bağlamda hakaret suçunun bildirilmemesinde; toplumsal kabuller, sosyal ilişkiler ve bireysel farkındalık düzeyinin bir arada etkili olduğu çok boyutlu bir süreci ihtiva ettiği sonucuna varılabilir.

3.3.3 . Yaralama

Yaralama suçu, TCK 86. Madde kapsamınca “kasten başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulması” (Türk Ceza Kanunu, 2004)” şeklinde tanımlanmaktadır. Bu makaleye konu olan araştırmada yaralama suçunun diğer şiddet içeren suçlarla karıştırıldığı tespit edilmiştir. Bu nedenle karanlık alanın anlaşılması için yaralama suçu da detaylandırılarak değerlendirilmiştir. Buna göre yaralama suçu, basit yaralama, ağır yaralama, diğer şeklinde üçlü olarak kategorize edilmiştir. Toplumsal alanda “kavga” olarak nitelendirilen eylemlerin genellikle basit yaralama olarak değerlendirilmektedir. Taraflar arasında yaşanan fiziksel temasın ciddi sonuçlar doğurmaması durumunda bu fiil çoğu zaman sıradan bir tartışma, geçici bir öfke anı veya aile içi mesele olarak görülmektedir. Bu tür olaylarda kişiler çoğu zaman şikâyetçi olmaktan kaçınmakta, “içimizde halledilir” anlayışıyla meseleler çoğu kez resmî kurumlara yansıtılmamaktadır.

Ağır yaralama suçu ise mağdurun hayati tehlike geçirmesi, organ veya duyu kaybı yaşaması, yüzünde kalıcı bir iz kalması vb. sonucunda ciddi kayıplar yaşanan eylemleri kapsamaktadır. İfade edilen bu eylemleri içermesi durumunda eylem, artık basit yaralama tanımlamasında olduğu gibi “kavga” olarak değil “ciddi bir suç” olarak değerlendirilmektedir. Diğer bir deyişle yaralama suçu toplumsal alanda çoğunlukla sonuçları bakımından değerlendirilmekte ve eylemin şiddetine göre bir derecelendirmeye tabi tutulmaktadır. Sonuçları hafif olan ya da hiç görülmeyen yaralama eylemleri, genellikle “basit yaralama” kapsamında nitelendirilmekte ve çoğu zaman önemsizleştirilerek görmezden gelinmektedir. Bu tür eylemler, örneğin itme, tokat atma, hafif bir darp sonucu morluk oluşması gibi durumlar, mağdurlar ve çevreleri tarafından “olur böyle şeyler”, “büyütme-yere gerek yok” ifadeleriyle sıradanlaştırılmaktadır. Bu nedenle de çoğu zaman resmi makamlara bildirilmemektedir. Oysa yaralamanın şiddeti arttıkça, yani hayati tehlike, kalıcı hasar gibi ağır sonuçlar doğurması halinde toplumun olaya yaklaşımı değişmekte ve bu tür fiiller artık “basit bir tartışma” ya da “kavga” olarak görülmemekte, daha ciddi ve bildirilmesi gereken bir suç olarak anlaşılmaktadır. Bu nedenle ağır yaralama olaylarında mağdurun suçu bildirme eğiliminin görece yüksek olduğunu söylemek mümkündür.

Toplumsal alanda yaralama olayı/suçu çoğu zaman derece fark etmeksizin faillik ile mağdurluk ilişkisi çerçevesinde yani aile, akrabalık veya komşuluk gibi yakın sosyal ilişkiler söz konusu olduğunda değişmektedir. Meydana gelen eylem “suç” olarak değil “sorun” olarak nitelendirildiğinden, ilgili kuruma bildirilmemektedir. Bu durum, özellikle kadınlar ve çocuklar gibi dezavantajlı grupların maruz kaldığı olaylarda, mağdurların ilgili kurumlara başvurma eğilimini etkilemekte; olayın ciddiyetinin küçümsenmesi, mağdur üzerinde baskı yaratmakta ve suçun görünürlüğü azalmaktadır.

“Bizim nesilden herkes yemiştir dayak, yemedim diyen yalan der. Susup otururduk ne yapacak-sın, elalem ne der ne deriz, baba evine gidemezsin artık... Dört duvar niye var zaten bunlar için el duymasın diye.... Yok etmedim şikâyet filan, etsem elin lafı mı biter. Bir de onun için yerdik dayak...”(Kadın, Alt Tabaka)

Dolayısıyla özellikle aile içi şiddet kapsamında gerçekleşen yaralama suçlarının, toplumda yaygın olarak normalleştirilen ve meşrulaştırılan bir şiddet biçimi haline dönüştürülmesi söz konusudur. Bu normalleştirme ve meşrulaştırma, mağdurun yaşadığı fiziksel şiddeti “evin içindeki sıradan bir tartışma” ya da “geçici bir öfke patlaması” olarak nitelendirmesiyle sonuçlanabilmektedir. Toplumsal ve kültürel değerlerin etkisiyle aile bireyleri arasındaki çatışmaların, özellikle erkek tarafından kadına ya da çocuklara yönelik şiddetin, “özel” ve “ailevi meseleler” olarak algılanması, yaralama suçunun bildirilmesini engelleyen en önemli faktörlerden biridir.

Mağdurun şiddeti kabullenmesi, durumu gizlemesi veya yaşananları “fazla büyütmemesi” gerektiğine dair sosyal beklentiler, aile içi yaralama vakalarının karanlık alanda kalmasına neden olmaktadır. Bir anlamda toplumsal cinsiyet rolleri ve geleneksel aile yapısı, özel alan ile kamusal alan arasında keskin bir sınır çizerken, bu ayrım özellikle aile içi şiddet vakalarının görünmezliğini pekiştiren ideolojik bir araç işlevi görmektedir. Özel alan, bireyin mahremiyetine saygı adı altında dış müdahaleden korunması gereken bir alan olarak inşa edilirken; aile içi ilişkilerde yaşanan şiddet de bu mahremiyetin sınırları içerisinde kalarak kamusal müdahaleden muaf tutulmaktadır. Bu şiddet ve suç yalnızca bireyler arası bir mesele olarak nitelendirilerek “aile içi mesele” olarak tanımlanmakta ve toplumsal ya da hukuki müdahalelere erişimi sınırlayan ya da bu müdahalelerden yoksun bırakan bir özellik kazanmaktadır.

Bu şekilde normalleştirilen aile içi şiddet, yasal koruma mekanizmalarının etkin kullanılmamasına ve cezasızlık algısının yerleşmesine yol açmaktadır. Böylece, yaralama suçu istatistiklere yansımaya geniş bir karanlık alan yaratmaktadır. Oysa aile içi şiddet, bireyin temel hak ve özgürlüklerini ihlal eden, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yeniden üreten sistematik bir şiddet biçimidir (Hearn ve Collinson, 2018 akt. Wilcox ve ark., 2020: 702) ve yalnızca özel alanın bir sorunu olarak değil, aynı zamanda kamusal alanda karşılık bulması gereken toplumsal bir sorun olarak ele alınmalıdır. Bu bağlamda, özel alanın dokunulmazlığı argümanının ardında gizlenen şiddet biçimleri, kamusal müdahalenin meşruiyetini engellemekte; mağdurların adalet arayışını sınırlamakta ve şiddeti normalleştiren toplumsal yapının devamlılığını sağlamaktadır. Dolayısıyla, aile içi şiddet ile mücadelede özel/kamusal ayrımının yeniden düşünülmesi ve özel alanda gerçekleşen şiddetin kamusal sorumluluk alanına dâhil edilmesi, etkili müdahale mekanizmalarının oluşturulması açısından kritik bir önem taşımaktadır.

Bunlarla birlikte mağdurun eğitim düzeyi, hukuki haklara dair farkındalığı, ekonomik bağımsızlığı ve çevresel desteği gibi bireysel ve yapısal faktörlerin de bildirim davranışını belirlediği görülmektedir. Aynı zamanda kamuoyunda failin ceza alacağına dair güvenin yüksek olması, suçun cezasız kalmayacağı yönündeki kanaat, mağduru resmi süreçlere dâhil olma ya da bildirme eğilimini artıran bir faktörlerken; aksi durumda bildirme eğiliminin azaldığı anlaşılmaktadır. Tüm bu etkenler bir araya geldiğinde, yaralama suçunun diğer bazı suç türlerine kıyasla daha çok bildirilen bir suç tipi olarak öne çıktığı söylenebilir.

3.3.4 . Cinsel Taciz

Cinsel taciz TCK 105. Madde gereğince “bir kimseyi cinsel amaçlı olarak taciz etmek (Türk Ceza Kanunu, 2004)” olarak tanımlanmaktadır. Toplumsal açıdansa cinsel taciz, kişi ile fiziksel temas içermeyen, cinsel amaçlı söz ve/veya davranışlar ile herhangi bir kişiyi rahatsız edici eylemleri içeren bir suç türü olarak genişletilerek tanımlanmaktadır. Her ne kadar TCK kapsamınca cinsel

taciz suçu fiziksel temastan uzak olarak tanımlansa da toplumsal alanda kişinin rızası dışında dokunma, öpme, sarılma vs. gibi fiziksel temas ile meydana gelen suç türü de “fiziksel taciz” şeklinde ifade edilmekte ve cinsel taciz suçu olarak nitelendirilmektedir. Toplumsal alanda “fiziksel taciz” şeklinde ifade edilen suç türü TCK 102. Madde kapsamınca cinsel saldırı suçu olarak tanımlanır. Kanuna göre cinsel saldırı suçu “cinsel davranışlarla bir kimsenin vücut dokunulmazlığının ihlal edilmesi” ve “fiilin vücuda organ veya cisim sokulması suretiyle gerçekleşmesiyle yaşanmaktadır (Türk Ceza Kanunu, 2004). Vücut dokunulmazlığının ihlali suçun basit halini, vücuda müdahale ise suçun nitelikli halini tanımlamaktadır ve bu suç eylemin cezai yaptırımını cinsel taciz suçundan görece daha ağırdır.

Fakat toplumsal alanda fiziksel temas içersin ya da içermesin bu suç türü en genel kavramda taciz olarak ifade edilirken; temasın varlığına göre fiziksel taciz ya da sözlü taciz olarak ayrılmaktadır. Dokunma, öpme, sarılma vs. gibi fiziksel teması içeren eylem sonucunda suçun gerçekleşmesi “fiziksel taciz”; laf atma, rahatsız edici şekilde iltifat etme, cinsel içerikli söylemlerde bulunma vs. eylemlerin sonucunda suçun gerçekleşmesi “sözlü taciz” olarak nitelendirilmektedir. Bir anlamda toplumsal alanda taciz suçunun, suçu işleniş biçimine göre kategorize edildiği anlaşılmaktadır.

Araştırmada göre toplumsal alanda “sözlü taciz” olayının faili çocuklar olduğunda çoğunlukla bildirim yapılmadığı da tespit edilmiştir. Sözlü taciz suçunda, çocuğun fail olduğu durumda “yaramaz”, “çocuk akli işte bilmiyor ne dediğini”, “çocuk zaten ne yapacak ki”, “annesi- babası eğitim vermemiş”, “gençlikten hep”, “kanı deli akıyor bunların” şeklinde içselleştirilerek daha çok çocuğun sosyalizasyon süreçlerindeki eksikliklerle ilişkilendirilmektedir. Bir anlamda bu suçun failinin çocuk olması halinde meydana gelen olay “suç” olarak değil “sorun” olarak nitelendirilmektedir. Bu nedenle bu suçun failinin çocuk olması durumunda ilgili kurumlara bildirim yapılmadığı, tanıdıklık veya yakınlık gibi bir ilişki söz konusuysa aile ile iletişime geçilerek sorunun çözülmek istendiği anlaşılmaktadır.

TCK 31. Madde gereğince çocuklarda ceza ehliyetinin kapsamı belirlenmiştir. 12 yaş altındaki çocuklar cezai ehliyete sahip değilken 12-14 yaş aralığındaki çocuklar kısmî ceza ehliyetine sahiptir. Bir başka ifade ile 12 yaş altında olan bir çocuk suç işlese dahi cezai ehliyetinin olmaması nedeniyle cezai yaptırım almaz. 12-14 yaş arasındaki çocukların ise faili oldukları eylemin anlamını ve sonuçlarını algılayamaması halinde herhangi bir cezai yaptırım uygulanmadığı, eylemin sonuç ve anlamını anlayabilmesi halinde ise cezai yaptırımın indirimli şekilde uygulandığı görülmektedir (Türk Ceza Kanunu, 2004). Bu durumu, toplumsal alanda dile getirilen “akli yetmiyor”, “ne yaptığını bilmiyor” ifadeleriyle belirginleşen yaklaşımla ilişkilendirmek mümkündür. Araştırma bulguları, 18 yaş altındaki bireyler için bu suçun faili hakkında toplumda genellikle cezai ehliyeti olmayan bir “çocuk” olarak değerlendirme yapıldığını göstermektedir. Sorunun çözümüne ilişkin yaygın görüş ise, çocuğun aile eğitimi ve arkadaş çevresinde yapılacak düzenlemelerle veya değişikliklerle mümkün olacağı yönündedir. Bu anlayışın ise yukarıda ifade edildiği gibi bu suçun meydana gelmesi durumunda suç failin yaşı temel alınarak değerlendirilmekte ve suçun ilgili kurumlara bildirilmemesine neden olmaktadır.

Elde edilen verilere göre cinsel taciz suçu, TCK kapsamınca cinsel saldırı olarak değerlendirilen, toplumsal alanda ise tecavüz olarak ifade edilen suçun hemen öncesinde gerçekleşen “bir olay” olarak değerlendirildiği, bir anlamda “suça teşebbüs” kapsamında değerlendirildiği için karanlık alanda kaldığı ve şikâyet edilmediği tespit edilmiştir. Buna göre cinsel saldırı veya tecavüz suçu, cinsel taciz – fiziksel ve sözlü taciz- suçuna göre toplumsal alandan kanıksanmanın yanı sıra mağdur tarafından daha fazla olumsuz sonucu ihtiva eden bir suç türü olarak değerlendirilebilir. Bu durum cinsel saldırı suçunun hem bireysel hem de toplumsal düzeyde daha fazla riskli bir nitelik taşıdığına işaret etmektedir. Dolayısıyla, araştırma bulgularına göre “cinsel taciz” suçunun karan-

lık alanının “cinsel saldırı” suçuna kıyasla daha yüksek olduğu araştırmadan elde edilen veriler arasındadır. Bu durumu katılımcının şu ifadelerinden de okumak mümkündür:

“Her kadın gibi bende sözlü tacize uğradım bu duruma alışmadım tabi, hala her sokağa çıktığımda böyle bir şeye uğramaktan aşırı korkuyorum. Ama sen ne kadar kendine dikkat edersen et laf etmek isteyen bir şekilde ediyor, şikâyet etsen ne olacak ortada bir şey yok ki... Allah korusun başka bir şey olsa edersin şikâyet...” (Kadın, Üst Tabaka)

Karanlık alan kapsamında değerlendirilebilecek önemli hususlardan biri de “kadının beyanı esastır” ilkesinin kimi zaman bazı kadınlar tarafından yanlış ya da kötü niyetli bir biçimde kullanılmasıdır. Her ne kadar bu ilke, kadınların adli süreçlerde seslerinin duyulmasını ve hak arama yollarına erişimini kolaylaştırmak amacıyla geliştirilmiş (United Nations, 1979) olsa da bazı bireyler tarafından gerçek dışı iddiaların aracı haline getirilebilmekte; bu durum da hem yargı süreçlerinde belirsizlik yaratmakta hem de kamuoyunda ilkenin meşruiyetine yönelik güvensizlik doğurabilmektedir (Lonsway ve ark., 2009:3). Bu tür kötüye kullanım örnekleri, gerçek mağdurların sesinin bastırılmasına ya da görmezden gelinmesine yol açabileceği gibi, bazı mağdurların da “bana inanılmayabilir” endişesiyle yaşadıkları suçu bildirmemelerine yol açabilir. Dolayısıyla bu durum, hem istismar edilen bir adalet mekanizmasına işaret etmekte hem de karanlık alanın genişlemesine dolaylı yoldan katkı sağlamaktadır. Nitekim görüşme yapılan kadın katılımcı şu ifadeleri kullanmıştır: “Beni gerçekten taciz ettiler ama insanlar artık her şeyi abartı sanıyor. Kadının beyanı dediğin şeyin bile ciddiyeti kalmadı bazıları yüzünden.” (Kadın, Orta Tabaka)

3.3.5 . Cinsel Saldırı

Yukarıda ifade edildiği gibi cinsel saldırı, TCK 102. Madde birinci fıkrada “Cinsel davranışlarla bir kimsenin vücut dokunulmazlığının ihlal edilmesi (Türk Ceza Kanunu, 2004); ikinci fıkrada ise ikinci fıkrada ise “fiilin vücuda organ veya cisim sokulması suretiyle gerçekleşmesi (Türk Ceza Kanunu, 2004)” şeklinde tanımlanmıştır. Kısaca bir kişinin rızası olmaksızın cinsel davranışlara maruz kalması şeklinde ifade edilebilecek olan cinsel saldırı suçunun, derecesi bağlamında basit cinsel saldırı ve nitelikli cinsel saldırı (Topo Hukuk Bürosu, 2020) olarak kategorize edildiği görülmektedir. Basit cinsel saldırı kişinin rızası olmadan dokunma, öpme, sarılma vs. gibi eylemler içerirken; nitelikli cinsel saldırı ise kişinin rızası dışında vücuduna organ veya başka bir cismin teması etmesi vs. gibi eylemleri içermektedir. Buna karşın toplumsal alanda basit cinsel saldırı suç türü, taciz suçu kapsamında değerlendirilmektedir. Kişinin rızası dışında dokunma, öpme, sarılma vs. gibi cinsel saldırı türü “fiziksel taciz” şeklinde nitelendirilmektedir. Bu makale sosyolojik temelli bir araştırmaya dayandığından basit cinsel saldırı suç türünün yorumlanması yukarıda da ifade edildiği gibi cinsel taciz suçu kapsamında değerlendirilmiştir. Burada ise sadece nitelikli cinsel saldırı suçu hakkındaki verilere yer verilmektedir.

Cinsel saldırı suçu, uluslararası yapılan çalışmalarda karanlık alanın diğer suç türleri arasında en yoğun gözlemlendiği suç türlerindedir (bkz. Fisher ve ark., 2020; Australian Institute of Criminology, 2020). Bu durumun ardında mağdurun bireysel yaşantısından toplumsal yapıya kadar uzanan çok boyutlu bir yapıdan bahsetmek mümkündür. Öncelikle, toplumsal alanda cinsel saldırının çoğunlukla yalnızca “tecavüz” olarak tanımlanması, mağdurların maruz kaldıkları eylemi suç olarak tanımlamalarını güçleştirmektedir. Ayrıca mağdurlar sıklıkla suçluluk, utanç ve damgalanma korkusuyla yaşadıkları olayı gizlemeyi tercih etmektedir. Özellikle küçük yerleşim yerlerinde aile baskısı, itibar kaygısı ya da sosyal çevreden dışlanma riskleri nedeniyle adli mercilere başvurulmamaktadır. Cinsel saldırı suçlarının büyük bir kısmının fail ile mağdur arasındaki yakın ilişkinin varlığında gerçekleşmesi, mağdurun sessiz kalmasına yol açan önemli bir etkidir.

Özellikle çocuk mağdurlar söz konusu olduğunda, olayın niteliğinin farkına varamama ya da aile

içinde bastırılma gibi tutumlar karanlık alanın daha da derinleşmesine yol açmaktadır. TCK'nın 102. Maddesi cinsel saldırı suçunu rıza dışı her türlü cinsel davranışı kapsayacak şekilde tanımlasa da (Türk Ceza Kanunu, 2004) toplumsal ile yasal tanımlama arasındaki fark, mağdurların yaşadıkları eylemi “suç” olarak adlandırmaktan kaçınmalarına neden olmaktadır. Tüm bu nedenler, cinsel saldırının yalnızca bireysel değil, aynı zamanda toplumsal ve yapısal sessizlikle çevrelenmiş bir suç türü olduğunu göstermekte ve resmi istatistiklerle görünmeyen çok sayıda olayın varlığını işaret etmektedir. Bununla birlikte, yargı sürecine duyulan güvensizlik, delil toplama zorluğu, ikinci kez mağdur edilme korkusu gibi sorunlar, suçun bildirmesinde engelleyici diğer faktörlerdir:

“...iyi hal indirimi, yok şu indirimi ortada suç var ama ciddi bir suç ama indirim yapılıyor. İnsan ister istemez umutsuzluğa kapılıyor. Benim ya da bunu yaşayanların yaşadığı travma hiç kimsenin umrunda değil... Böyle şeylerde indirim falan olmamalı ciddi bir mesele çünkü bu...” (Kadın, Alt Tabaka) “böyle bir durumda insan sanki daha çok suça açık duruma geliyor, yine aynı şey başıma gelecek diye korktum.” (Kadın, Alt Tabaka)

Cinsel saldırı suçlarında bildirme kararını etkileyen önemli diğer bir etken de kanıtın olayı ispat etme potansiyelidir. Cinsel suç mağdurlarının yaşadığı travmatik deneyim, çoğu zaman mağdurun ne yapması gerektiğine dair bilgi eksikliğiyle birleştiğinde, olay resmi kayıtlara yansımamaktadır. Özellikle cinsel saldırı vakalarında, yani toplumsal alanda tecavüz olarak nitelendirilen vakalarda, mağdurun “temizlenme” ihtiyacı, mevcut delillerin kaybolmasına yol açmakta; bu da olayın ispatını zorlaştırmaktadır. Cinsel saldırıya uğrayan mağdur, olay sonrasında yoğun bir travma, utanç, suçluluk ve kirlenmişlik duygusu yaşamaktadır. Mağdur fiziksel olarak kendini “temizleme” çabasıyla çoğu kez düş almakta, kıyafetlerini değiştirmekte veya onları atmakta dolayısıyla da olayın maddi delillerinin ortadan kalkmasına neden olmaktadır. Bu tür delillerin yok olması, adli sürecin en kritik aşamalarından biri olan delillendirme sürecini sekteye uğratan bir etkidir. Mağdurun bu davranışı, suçun yargı önünde ispatını zorlaştırmakta ve karanlık alanın büyümesine sebep olmaktadır.

Bu durum aynı zamanda adli mercilere başvuru sürecinde yaşanan gecikmelerin de bir nedenidir. Mağdurlar, yaşadıkları utanç ve korku duygusunun yanında sürecin nasıl işlediğini de bilememeleri nedeniyle suçu bildirmeden önceki süreçte kendi başlarına bu travmayla baş etmeye çalışmaktadır. Bu da olayın ispatı için gerekli olan en güçlü maddi delillerin kaybolmasına sebebiyet vermektedir. Bu nedenle mağdurun yaşadığı psikolojik sürecin ve bu sürecin beraberinde getirdiği davranışların, yalnızca bireysel değil aynı zamanda adli ve toplumsal sonuçları bulunduğunu anlaşılmaktadır. Bilgi eksikliği, mağdurun yaşadığı olayı bildirmemesine ve istatistiklere yansımayan karanlık alanın genişlemesine sebep olmaktadır. Mağdurun suç sonrası nasıl hareket etmesi gerektiğine dair yeterli bilgiye ve desteğe sahip olmaması, cinsel suçların büyük oranda adli makamlara bildirilmemesiyle sonuçlanmaktadır.

Sonuç

Bu çalışma¹¹, Kayseri ilinde yaşanan suç olaylarını ve bireylerin bu olaylara ilişkin deneyimlerini inceleyerek, istatistiksel kayıtlara yansımayan suçların nitel boyutlarını ortaya koymayı amaçlamıştır. Elde edilen bulgular, suçun yalnızca bireysel bir davranış biçimi olarak değil, aynı zamanda sosyal, ekonomik ve kültürel bağlamlarla şekillenen çok boyutlu bir olgu olarak değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Katılımcı anlatımları, suç bildirme davranışının bireylerin adalet sistemine duydukları güven, faille olan ilişkisel mesafe, olayın ciddiyetine dair algı, delil varlığı

¹¹ Etik kurul onayı, Erciyes Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulundan 27.05.2025 tarihinde onayı alınarak (Başvuru No:225), 01 Haziran 2025 tarihinde başlanmıştır.

ve toplumsal çevrenin etkisi gibi faktörlerle yakından ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Bulgular, bireylerin önemli bir kısmının maruz kaldıkları suçları herhangi bir kuruma bildirmemesi nedeniyle, Kayseri’de suçun görünmeyen boyutunun ciddi bir düzeye ulaştığını göstermektedir.

Katılımcıların anlatımlarından elde edilen temalar, suçun bildirilmemesine ilişkin gerekçelerin çok katmanlı olduğunu ortaya koymuştur. Olayın önemsiz görülmesi, delil yetersizliği, failin tanıdık ya da yakın biri olması, adli süreçlerin sonuçsuz kalacağına dair inanç, bürokratik engeller ve adalet sistemine yönelik güvensizlik, öne çıkan gerekçeler arasındadır. Özellikle cinsel saldırı, tehdit, hakaret ve aile içi şiddet gibi şahsa yönelik suçlarda, utanma duygusu, toplumsal baskı, mağdurun itibarı üzerindeki olumsuz yargılar ve çevresel eleştiri korkusu suçun bildirilmemesini pekiştiren unsurlar olarak belirlenmiştir. Bu durum, suçun türü ile bireylerin bildirim davranışı arasında doğrudan bir ilişki bulunduğunu göstermektedir.

Araştırmada ortaya çıkan bir diğer önemli bulgu, sosyo-ekonomik farklılıkların suç bildirme davranışı üzerindeki belirleyici etkisidir. Düşük gelir düzeyine sahip bireylerin adalet sistemine duydukları güvenin zayıf olduğu, hukuki bilgiye erişimlerinin sınırlı kaldığı ve resmî kurumlara başvuru konusunda çekingen davrandıkları tespit edilmiştir. Buna karşın orta ve üst gelir grubundaki bireyler, hukuki süreçler hakkında daha fazla bilgiye sahip olup, kurumsal başvuru mekanizmalarını daha etkin kullanabilmektedir. Bu durum, karanlık alanın yalnızca bireysel tercihlerden değil, aynı zamanda yapısal eşitsizliklerden ve toplumsal adalete erişimdeki farklılıklardan beslendiğini göstermektedir. Fail ile mağdur arasındaki ilişkinin niteliği de suçun bildirilip bildirilmemesi üzerinde belirleyici bir unsurdur. Failin aile bireyi ya da yakın çevreden biri olduğu durumlarda, toplumsal normlar, mahremiyet algısı ve aile içi dengelerin bozulacağı endişesi nedeniyle olaylar sıklıkla gizli kalmaktadır. Buna karşın failin yabancı olduğu durumlarda, bildirim oranlarının anlamlı biçimde arttığı görülmüştür.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Kayseri örneği, karanlık alanın bireysel sessizliğin ötesinde, toplumsal güven eksikliği, kurumsal kapasite yetersizlikleri ve adalet sistemine yönelik algısal sorunlarla yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, suçun bildirilmemesi olgusu yalnızca bireysel düzeydeki kararlarla değil, aynı zamanda toplumun adalet sistemine duyduğu inanç ve güven düzeyiyle de ilişkilidir. Araştırma bulguları, bireylerin adli mercilere başvuru konusundaki isteksizliklerinin ardında, kurumsal mekanizmaların şeffaflık ve erişilebilirlik düzeyine dair kuşkuların bulunduğunu ortaya koymaktadır.

Bireysel, toplumsal ve kurumsal düzeydeki bu çok katmanlı engeller, adalet sistemine duyulan güvenin zayıflaması ve kolluk birimlerinin etkinliğine dair algısal sorunlarla birleştiğinde, suçların görünürlük kazanamamasına ve mağdur haklarının korunmasında yapısal aksaklıkların ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda, karanlık alanın daraltılması ve suç bildirme oranlarının artırılması için bir dizi yapısal ve toplumsal önlem geliştirilmesi gerekmektedir. Öncelikle, adalet sistemine duyulan güvenin artırılması, mağdur merkezli yaklaşımların yaygınlaştırılması ve adalet kurumlarında görev yapan personelin mağdurla iletişim, etik davranış ve travma duyarlılığı konularında sürekli eğitime tabi tutulması önem arz etmektedir. Suç bildiriminin toplumsal bir sorumluluk olduğuna dair farkındalık çalışmalarının yaygınlaştırılması, özellikle kadınlar, gençler ve düşük gelir gruplarına yönelik bilgilendirme programlarının uygulanması karanlık alanın daraltılmasına katkı sağlayacaktır.

Yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve sosyal hizmet birimleri arasında güçlü bir iş birliği mekanizması oluşturulmalı; mağdurlara ücretsiz hukuki danışmanlık, psikososyal destek ve yönlendirme hizmeti sunulmalıdır. Düşük gelirli mahallelerde adalete erişimi kolaylaştıracak gezici hukuk destek birimleri ve güvenli başvuru merkezleri kurulmalı; özellikle cinsel suç ve aile içi şiddet vakalarında gizlilik esasına dayalı çevrim içi bildirim sistemleri geliştirilmeli ve yaygınlaştırılmalıdır.

Sonuç olarak, bu nitel araştırma, karanlık alanın yalnızca istatistiksel bir eksiklik değil, aynı zamanda toplumsal güven, eşitlik ve adalet algısına ilişkin derin yapısal sorunların bir yansıması olduğunu ortaya koymuştur. Bu nedenle, karanlık alanın azaltılması yalnızca cezai yaptırımların güçlendirilmesiyle değil, toplumun adalet sistemine güveninin yeniden tesis edilmesi, kurumsal mekanizmaların erişilebilirliğinin artırılması ve bireylerin hak arama davranışlarını destekleyen sosyal politikaların güçlendirilmesiyle mümkün olacaktır. Geliştirilecek bütüncül yaklaşımlar, yalnızca suç bildirim oranlarını artırmakla kalmayacak, aynı zamanda toplumda adalet ve güven duygusunun yeniden inşa edilmesine de katkı sağlayacaktır. Bu kapsamda, suçla mücadelede mağdur merkezli, çok disiplinli ve yerel dinamiklere duyarlı politikaların geliştirilmesi gerekmektedir. İleri araştırmalarda, farklı bölgeler ve çeşitli suç tipleri üzerinde yapılacak kapsamlı ve çok yönlü çalışmalarla bu alanın daha derinlemesine ve geniş perspektiften ele alınması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akıncı, Füsün. Sokullu. (2002). Kriminoloji. İstanbul: Beta Yayınları.
- Bozbayındır, Ali. Emrah. (2018). Temel Kavramlar. Nazmiye Özenbaş Boydağ içinde, Kriminoloji (s. 3-25). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Artuk, Mehmet Emin ve Alşahin, Mehmet Emin (2024). Kriminoloji. Ankara:Adalet Yayınevi.
- Jahic, Galma ve Akdaş, Aslı (2007). “Uluslararası Suç Mağdurları Araştırması: İstanbul Hane Halkında Suç Mağduriyeti” (Proje No: 104K100).
- Büyüköztürk, Şener vd (2008). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi
- Creswell, John Ward ve Creswell, J. David (2021). Araştırma Tasarımı. Ankara: Nobel Yayınları.
- Creswell, John Ward (2017). Araştırma Deseni. Ankara: Eğiten Kitap Yayıncılık.
- Creswell, John Ward ve Plano Clark, Vicki L (2024). Karma Yöntem Araştırmaları Tasarımı ve Yürütülmesi. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Creswell, John Ward (2021). Karma Yöntem Araştırmalarına Giriş. Ankara: Pegem Akademi.
- Çakmak, Caner (2015). Farklı Suç Türleri Açısından Ekonomik Risk Faktörleri: Ankara Cezaevleri Örneği. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demirbaş, Timur. (2016). Kriminoloji. Ankara : Seçkin Yayıncılık
- Dönmezer, Sulhi. (1981). Kriminoloji. Fakülteler Matbaası: İstanbul.
- Gürbüz, Davut (2009). Çöküntü Bölgesi ve Suç: Ankara’da Hacıbayram Mahallesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gürbüz, Sait ve Şahin, Faruk (2018). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- İçli, Tülin (2004). Kriminoloji . Ankara : Martı Yayınları .
- Kaya, Yaşar ve İnan, Kübra (2020). “Suça ve suçluya toplumsal damga: Niğde ili örneği”. Milli Kültür Araştırma Dergisi, 4(Özel Sayı):45-61.
- Karabulut, Turgay (2019). Türk Ceza Kanununda Reşit Olmayanla Cinsel İlişki Suçu. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Kızmaz, Zahir (2015). Mağdurlar ve Suçlular. Ankara: HEGEM Yayınları .
- Maxwell, Joseph A (2016). Nitel Araştırma Tasarımı: Etkileşimli Bir Yaklaşım. Ankara: Nobel Yayınları. .
- Özgenç, Nuri Berkay (2020). “Suçta Karanlık Alanın Oluşmasında Rol Oynayan Faktörler”. Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Bilimleri Sempozyumu (İstanbul, 22-23 Şubat 2020). Elazığ: Asos Yayınları, 312-324.
- Pucca, Georges (1992). Kriminoloji . İstanbul : İletişim Yayınları .
- Polat, Ahmet ve Gül, Serdar Kenan (2010). Suçun Ölçümü. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Scotland, Rape Crisis (2021). False allegations briefing 2021. Rape Crisis Scotland.
- Sokullu- Akıncı, Füsun ve Dursun, Selman (2016). Viktimoloji. İstanbul: Beta Basım.
- Solak, Adem (2010). Eğitim Yoluyla Şiddetin Azaltılması ve Suçun Önemlemesi Genel Projesi Kapsamında Bir İlin Sosyal Risk Haritası. Ankara: Hegem Yayınları.
- Soyaslan, Doğan (1996). Kriminoloji. Ankara:Adalet Matbaacılık .
- Sözer, M. Alper ve Balcıoğlu, Ercan (2016). Kriminoloji. Ankara : Nobel Yayıncılık.
- Şenel, Muazzez ve Şenel, A. Turhan (1996). Kuramsal Kriminoloji Üzerine . Ankara: Polis Akademisi Yayınları .
- T.C. Resmî Gazete. (2004). Türk Ceza Kanunu (Kanun No. 5237, 26/09/2004). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5237&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- Taner, Fahri Gökçen (2012). Türk Ceza Hukukunda Cinsel Özgürlüğe Karşı Suçlar. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Teddle, Charles ve Tashakkori, Abbas (2020). Karma Yöntem Araştırmaların Temelleri. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Topçuoğlu, Tuba. (2014). “Kriminolojinin Başarısızlıkları”. Journal of Penal Law and Criminology, 269-280. <https://www.kriminoloji.com/5000065925-5000084353-1-SM.pdf>
- Topçuoğlu, Tuba (2015). “Türkiye’de Suçluluğa ve İnfaz Politikalarına İlişkin Veri İhtiyacı”. Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi 3(1), 167-190. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/14678>
- Uslu, Emrah (2011). Sosyo-Ekonomik Bir Olgu Olarak Kentsel Suç; Bakırköy Ve Küçükçekmece Örnekleri. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yavuz, Yıldız (2019). “Suç Mağduru Olma Konusuna Sosyolojik Bir Bakış”. Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi,(4) 28-52. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/906590>
- URL-1:”Cinsel Saldırı ya da Tecavüz Suçu (TCK 102) – Ayrıntılı Rehber”. <https://www.topoav.tr/cinsel-saldiri-ya-da-tecavuz-sucu-tck-102-ayrintili-rehber.html/> (Erişim Tarihi: 20.05.2025)
- URL-2: “United Nations. (1979). Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW). United Nations Treaty Series, vol. 1249, p. 13. <https://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/> (Erişim Tarihi: 17.09.2025)